

особу, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію). Продовжуючи аналіз ст. 20 КПК України, звернемо увагу на те, що згідно з ч. 2 слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому його права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного ним або призначеного захисника. У свою чергу, ч. 3 цієї статті має виключний характер, адже встановлює випадки, передбачені КПК України та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, підозрюваному, обвинуваченому правова допомога надається безоплатно за рахунок держави. Звідси вбачається, що в положеннях зазначених частин роз'яснюють лише загальний зміст засади забезпечення права на захист, який полягає в обов'язку сторони обвинувачення, суду довести до відома підозрюваного, обвинуваченого його право на захист, у тому числі на безоплатну правову допомогу. При цьому, вбачається звуження кола учасників, які наділені правом на захист. Усунути зазначені законодавчі прогалини можливо шляхом внесенням відповідних змін до чинного КПК України.

На нашу думку, з метою узгодження та уточнення досліджених положень до КПК України необхідно внести відповідні зміни та доповнення. Вбачається доречним об'єднати наведені вище положення і сформулювати більш чітке законодавче визначення поняття забезпечення права на захист. Зокрема, ст. 20 КПК України слід викласти у наступній редакції: «Підозрюваний, обвинувачений (підсудний), особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, особа, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) виправданій, засуджений має право на захист, яке полягає у реалізації передбачених цим Кодексом процесуальних прав, роз'яснити про що зобов'язані слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд». Втім підняті питання не є остаточними та потребують додаткового дослідження або наукового вивчення. Пропоную учасникам науково-практичної конференції прийняти участь у обговоренні піднятих питань та наданих пропозицій.

Список бібліографічних посилань: 1. Конституція України: закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 03.10.2017). 2. Лобойко Л. М. Кримінальний процес: підручник. Київ: Істина, 2014. 432 с. 3. Кримінальний процесуальний кодекс України за редакцією на 1 вересня 2017 року. Харків: Право, 2017. 378 с. 4. Абламський С. Є. Реалізації прав потерпілого на стадії досудового розслідування: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2014. 246 с.

Одержано 05.10.2017

УДК 343.1(477)

Олександр Олександрович ЮХНО,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4771-0531>;

Олексій Олексійович БОНДАРЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6901-7298>

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПОРЯДКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Минуло п'ять років з часу набрання чинності Кримінальним процесуальним кодексом України. Його положення по різному сприймаються науковцями і практиками, оскільки

деякі із них є спірними та потребують подальшого дослідження і удосконалення. Особливої уваги заслуговує процедура досудового розслідування. Пропонується коротко окреслити найбільш проблемні його аспекти.

1. Згідно з ч. 5 ст. 40 КПК України слідчий, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог Кодексу, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Водночас, проаналізувавши відповідні положення Кримінального процесуального законодавства України, слід констатувати, що слідчий позбавлений можливості в більшості випадків самостійно приймати важливі процесуальні рішення, наприклад, про повідомлення особі про підозру, про зупинення досудового розслідування. Згідно із положеннями КПК України на це потрібна згода прокурора. Отже, процесуальна самостійність слідчого потребує посилення, належної законодавчої регламентації та закріплення.

2. Обмеженими є також процесуальні повноваження слідчого щодо закриття кримінального провадження. Відповідно до ч. 4 ст. 284 КПК України слідчий приймає постанову про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 9 частини вищевказаної статті, якщо в цьому кримінальному провадженні жодній особі не повідомлялося про підозру. Йдеться про встановлену відсутність події кримінального правопорушення; відсутність в діянні складу кримінального правопорушення; набрання чинності законом, яким скасовується кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою, а також досягнення податкового компромісу відповідно до підрозділу 9-2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України стосовно податкових зобов'язань особи, яка вчинила дії, передбачені ст. 212 КК України. Пропонується розширити перелік підстав для закриття кримінального провадження слідчим такими, як невстановлення достатніх доказів для доведення винуватості особи в суді і при цьому вичерпані можливості їх отримання; смерть підозрюваного, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого; відмова потерпілого, його представника від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення.

3. Певне неузгодження з правозастосовною діяльністю викликає законодавча регламентація підстав для закриття кримінального провадження прокурором під час досудового розслідування. Так, згідно із ч. 4 ст. 284 КПК України прокурор приймає постанову про закриття кримінального провадження щодо підозрюваного з підстав, передбачених ч. 1 вищевказаної статті. Нелогічним є позбавлення прокурора як процесуального керівника досудового розслідування можливості приймати рішення про закриття кримінального провадження також й у випадках, коли особі не повідомлено про підозру.

4. Згідно із положеннями підпунктів 10-4, 10-10, 10-11 пункту 7 розділу 4 Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», який було прийнято Верховною Радою України 03.10.2017 року та направлено на підпис Президенту України, у чинний КПК України внесено відповідні зміни. Так, згідно із запропонованими змінами строк досудового розслідування обчислюється з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань до дня звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності або до дня ухвалення рішення про закриття кримінального провадження.

Таким чином, підлягають обмеженню максимальні строки досудового розслідування порівняно з чинним КПК України, оскільки вказаний строк обчислюється з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, а не з моменту повідомлення особі про підозру.

Положення статті 284 КПК України доповнено новою підставою для закриття кримінального провадження: після повідомлення особі про підозру закінчується строк досудового розслідування, визначений у ст. 219 КПК України, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи. Крім цього, у вказаній статті зазначається, що слідчий, прокурор зобов'язані закрити кримінальне провадження й у разі, коли строк досудового розслідування, визначений у

ст. 219 КПК України закінчився та жодній особі не було повідомлено про підозру. Отже, на наш погляд, реалізація вищевказаних пропозицій унеможливить розслідування окремих категорій злочинів, наприклад, складних корупційних схем, нерозкритих злочинів «минулих років» та іншої категорії.

5. Неприйнятною є відсутність законодавчої регламентації та закріплення обов'язку слідчого встановлювати та здійснювати заходи щодо усунення причин і умов, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення. Здійснення профілактичної діяльності є необхідною передумовою протидії злочинності.

6. Потребує активізації діяльність органів державної влади з термінового формування нового органу досудового розслідування – Державного бюро розслідування, підслідність якого визначена ч. 4 ст. 216 КПК України, відповідний Закон, що регламентує організацію його діяльності, набрав чинності ще 1 березня 2016 року.

Грунтовне вивчення та належне вирішення вищевказаних питань є запорукою реалізації дієвого механізму здійснення досудового розслідування та виконання завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК України).

Втім, підняті питання не є остаточними та потребують подальшого дослідження і належного вирішення.

Пропонуємо учасникам науково-практичної конференції взяти участь в обговоренні вищевказаних питань і сформульованих пропозицій.

Список використаних джерел: 1. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник / Л. М. Лобойко. – Київ : Істина 2014. – 432 с. 2. Баганець О. Реалії правосуддя: безпідставне повідомлення про підозру та затримання громадян без санкції суду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://baganets.com/blogs-baganets/real-pravosuddja-bezp-dstavne-pov-domlen.html> (дата звернення: 03.10.2017). 3. Кримінальний процесуальний кодекс України за редакцією на 1 вересня 2017 року. – Харків : Право, 2017. – 378 с. 4. Конституція України: закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (дата звернення: 03.10.2017). 5. Татаров О. Ю. Проблеми повідомлення про підозру та шляхи їх вирішення. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 4. С. 179–186. 6. Кубальський В. Н. Повідомлення про підозру: правозастосовні моменти. *Судова апеляція*. 2017. № 1 (46). С. 60–66.

Одержано 08.10.2017